

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Motion 2003:2 av Christer G Wennerholm och Margareta Cederfelt (m) om avknoppningar och skapande av lika villkor inom tandvården i Stockholms län

Föredragande landstingsråd: Gustav Andersson

Ärendet

Motionärerna föreslår att ett program för avknoppningar inleds inom tandvården.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Landstingets ansvar för tandvården regleras ytterst av tandvårdslagen. Den anger landstingets skyldighet att erbjuda alla länsinvånare en bra tandvård samt att även verka för en god tandhälsa bland befolkningen. I lagen poängteras att landstinget skall planera tandvården med utgångspunkt från medborgarnas behov. Planeringen skall även avse den tandvård som erbjuds av annan än landstinget.

Tandvård som landstinget själv bedriver benämns i lagstiftningen som folktandvård. Ett landsting får sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som landstinget och dess folktandvård ansvarar för enligt tandvårdslagen. Landstinget ska arbeta så att det råder konkurrensneutralitet mellan offentlig och privat tandvård vid upphandlingar och tillämpning av ersättningssystem. I Stockholms län står folktandvården för ca 80 % av barntandvården och 20 % av vuxentandvården.

Bilagor

1	Motion	
2	Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande	2006-04-19
3	Folktandvårdens yttrande	2003-04-23

I samband med budget för år 2007 beslutade landstingsfullmäktige att nya driftsformer för folktandvården ska utredas. Denna utredning bör klarlägga om och hur nya driftsformer av hela eller delar av folktandvården kan stimulera till ökad produktivitet och konkurrens för utveckling av en tillgänglig och kostnadseffektiv tandvård med god kvalitet där patienternas valmöjligheter och inflytande över den egna tandvården stärks.

Utredningen förväntas också ge förslag på vilka förändringar av driftsformer som är lämpliga att vidta samt att lämna förslag till plan för dessa förändringar. Inom ramen för denna utredning bör således motionärernas intentioner gällande avknoppningar och skapande av lika villkor inom tandvården i Stockholms län väl inrymmas.

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 7 mars 2007.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 20 mars 2007.

Vid behandlingen i landstingsstyrelsen yrkades bifall dels till landstingsrådsberedningens förslag, dels till s- och v-ledamöternas förslag, dels till mp-ledamotens förslag.

Landstingsstyrelsens beslut fattades utan omröstning.

S- och v-ledamöterna reserverade sig:

”Socialdemokraterna och Vänsterpartiet föreslår landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* avslå motionen.

Inom tandvården finns ett stort antal aktörer som är verksamma inom Stockholms län. Landstinget bedriver tandvård i det helägda bolaget Folktandvården Stockholms län AB. Därutöver finns det ett mycket stort antal privatpraktiker och tandvård utförs också vid Tandläkarhögskolan i Huddinge. För privata vårdgivare inom tandvården råder etableringsfrihet.

Fördelningen mellan barn och vuxna skiljer sig markant för de olika aktörerna. Folktandvårdens marknadsandelar i dag (år 2006) uppskattas till drygt 20 procent inom vuxentandvården och cirka 80 procent inom barntandvården.

LS 0301-0117

Folktandvården är således konkurrensutsatt och hävdar sig väl i konkurrensen med andra aktörer. Under de senaste åren har såväl verksamhet som ekonomi inom Folktandvården utvecklats mycket positivt. Några kvalitets- eller ekonomiskäl för en aktiv privatiseringspolitik via avknoppningar föreligger ej.

Det finns heller ingen anledning att, som motionärerna, vilja begränsa mångfalden genom att reducera eller avskaffa den landstingsägda vårdgivaren. Inom tandvården råder dessutom etableringsfrihet, vilket innebär att de tandläkare eller andra tandvårdsprofessioner som önskar etablera egen verksamhet är fria att göra det.

Folktandvården har allt sedan sin tillkomst betytt oerhört mycket för tandhälsan. Det finns goda skäl att värna om den framgångsrika verksamheten och som utgör en av grundpelarna i den sociala tandvårdspolitiken. En viktig aspekt avseende Folktandvårdens verksamhet är att den, till skillnad från privat verksamhet, aldrig får neka vård till någon patient.

Inom tandvården råder valfrihet för patienterna att välja vårdgivare. Det gäller även inom barntandvården. Beställaren skickar varje år ut information till dels alla målsmän till 3-åringar om valfriheten där man aktivt får välja vårdgivare dels varje år till alla barn och ungdomar i så kallad obligatoriska åldrar (udda födelseår) om valfriheten. Barnen/vårdnadshavaren kan alltså aktivt välja vårdgivare vartannat år. Inte heller inom barntandvården föreligger alltså någon monopolsituation, vilket tycks föresväva motionärerna.

Avslutningsvis kan konstateras att Folktandvården köper in uppgifterna till det i motionen omnämnda befolkningsregistret via folkbokföringen. Denna möjlighet har alla vårdgivare inom länet. Beställaren har också tillgång till befolkningsregistret, för att bland annat kunna skicka ut information om det fria valet.”

Mp-ledamoten reserverade sig:

”Landstingsstyrelsen föreslås besluta *att* anse motionen besvarad och i övrigt anföra

I landstingsrådsberedningens skrivelse beskrivs utredningen om nya driftsformer för folktandvården. Behovsperspektivet saknas i uppräkningsen över frågor som utredningen ska klargöra. Det är viktigt att säkerställa att utredningens eventuella förslag om ändrade ägarförhållanden garanterar landstingets lagstadgade skyldighet att planera tandvården *med utgångspunkt från medborgarnas behov*. Utredningens direktiv ska därför kompletteras.”

Ärendet och dess beredning

Christer G Wennerholm (m) och Margareta Cederfelt (m) har i en motion (bilaga), väckt den 14 januari 2003, föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* ett program för avknoppningar inleds inom tandvården. Personalen vid klinikerna skall erbjudas att ta över den egna verksamheten, *att* ge landstingsstyrelsen i uppdrag att inrätta en stödfunktion vid landstingskontoret som skall ge råd och stöd till de personalgrupper som är intresserade av att ta över den egna verksamheten, *att* det befolkningsregister som idag hanteras av Folktandvården i Stockholms län AB överförs till landstingets beställarenhet.

Yttrande har inhämtats från landstingsdirektören och Folktandvården Stockholms län AB.

Landstingsdirektören har i tjänsteutlåtande den 19 april 2006 avgett yttrande (bilaga).

Folktandvården Stockholms län AB har den 23 april 2003 avgett yttrande (bilaga).

Ärendet har tidigare behandlats av landstingsrådsberedningen den 9 augusti och landstingsstyrelsen den 22 augusti och av landstingsfullmäktige den 10 oktober 2006.

Landstingsfullmäktige återremitterade ärendet.

Bilagor

Motionen

Tandvården i Stockholms län bedrivs av Folktandvården i Stockholms län AB, odontologiska institutionen (tandläkarhögskolan) samt ett stort antal privatpraktiker. Folktandvården är huvudsakligen inriktad på barntandvård, medan privatpraktikernas tyngdpunkt ligger på vuxentandvården. Fördelningen av barntandvården är i storleksordningen 87% hos Folktandvården, 12% hos privatpraktiker och 1% som går hos odontologiska institutionen.

Landstingets ansvar på tandvårdsområdet är framförallt barntandvården. All tandvård är gratis för patienter upp till 20 år och det är landstinget som täcker kostnaden. Därutöver har landstinget ett planeringsansvar för tandvården och skall se till att tandvården är tillgänglig för alla invånare. Det så kallade befolkningsansvaret ligger på landstinget. Det innebär bl a att landstinget skall se till att ingen patient nekats tandvård och att akuttandvård finns. Landstinget har vårdavtal med Folktandvården i Stockholms län AB och med odontologiska institutionen som innehåller preciseringar om hur de ska uppfylla befolkningsansvaret.

Folktandvården i Stockholms län AB är helt marknadsdominerande på barntandvårdsområdet. Det gör att de i praktiken fungerar som ett monopol. Inom tandvården har denna marknadsdominerande ställning medfört problem när det har uppstått diskussioner om omfattningen av och ersättningen för tandvårdsverksamhet inom vissa områden. Bristen på alternativa vårdgivare inom barntandvården är påtaglig.

Folktandvårdsbolaget har dessutom en konkurrensfördel när det gäller barntandvården genom att man sitter på hela befolkningsregistret. Privat-tandläkarna anser sig inte ha möjlighet att konkurrera på lika villkor inom barntandvården. Detta befolkningsregister borde istället finnas hos beställaren på tandvårdsområdet.

Bolaget försvarar sin särställning utifrån skrivningar i tandvårdslagen om befolkningsansvaret. Utgångspunkten från landstingets sida måste dock vara att befolkningsansvaret ligger hos landstinget självt och de ansvariga politikerna.

Förra mandatperioden genomfördes ett stort antal s k avknoppningar inom framförallt primärvården. Utvärderingar visar att dessa avknoppningar haft positiva resultat för både patienter och personal. Ett avknoppningsprogram inom tandvården skulle sannolikt få samma positiva effekter. Inom organisationen har det från flera kliniker uttryckts önskemål om att få bilda självständiga enheter. En sådan avknoppningsprocess skulle då samtidigt bidra

LS 0301-0117

till att luckra upp det monopol på barntandvårdsområdet som i praktiken finns idag.

Vi föreslår därför landstingsfullmäktige besluta

att ett program för avknoppningar inleds inom tandvården. Personalen vid klinikerna skall erbjudas att ta över den egna verksamheten

att ge landstingsstyrelsen i uppdrag att inrätta en stödfunktion vid landstingskontoret som skall ge råd och stöd till de personalgrupper som är intresserade av att ta över den egna verksamheten,

att det befolkningsregister som idag hanteras av Folktandvården i Stockholms län AB överförs till landstingets beställarenhet.

Stockholm den 9 januari 2003

Christer G Wennerholm

Margareta Cederfelt

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

Förvaltningens synpunkter

Landstingstyrelsens förvaltning avger följande synpunkter med anknytning till den aktuella motionen:

Landstingets ansvar

Stockholms läns landsting har enligt tandvårdslagen ett övergripande planeringsansvar för att alla som bor i Stockholms län erbjuds en god tandvård på lika villkor och ska verka för en god tandhälsa för hela befolkningen. På förvaltningsnivån i landstinget är det Beställare Vård som har detta övergripande ansvar.

Aktörer som utför tandvård

När det gäller patientverksamhet inom tandvården finns det ett antal aktörer som är verksamma inom Stockholms län. Landstinget bedriver tandvård i det helägda bolaget Folktandvården Stockholms län AB. Därutöver finns det ett betydande antal privatpraktiker och tandvård utförs också vid Tandläkarhögskolan i Huddinge. Inom tandvården råder valfrihet för patienterna att välja vårdgivare.

Fördelningen mellan barn och vuxna skiljer sig markant för de olika aktörerna. Folktandvårdens marknadsandelar i dag uppskattas till cirka 25% inom vuxentandvården och drygt 80% inom barntandvården.

Valfrihet inom barntandvården

Det råder valfrihet inom barntandvården när det gäller val av vårdgivare. Beställare vård skickar varje år ut information till dels alla målsmän till 3-åringar om valfriheten där man aktivt får välja vårdgivare dels varje år till alla barn och ungdomar i så kallad obligatoriska åldrar (udda födelseår) om valfriheten. Barnen/vårnadsnavaren kan alltså aktivt välja vårdgivare vartannat år. All tandvård är kostnadsfri för barn och ungdomar upp till och med det år man fyller 19 år, oavsett vilken vårdgivare man anlitar.

Befolkningsregister

Folktandvården köper in uppgifterna till det i motionen omnämnda befolkningsregistret via folkbokföringen. Denna möjlighet har alla vårdgivare inom länet. Beställare Vård har också tillgång till befolkningsregister, för att bland annat kunna skicka ut information om det fria valet.

Folktandvården har dessutom ett eget patientregister - kopplat till det journal- och bokningssystem som finns på alla kliniker – för att bland annat kunna skicka ut information till patienter vid förändringar i verksamheten, exempelvis vid samlokaliseringar.

S.k. avknoppningar

Vad avser frågan om s.k. avknoppningar avstår förvaltningen från att ta ställning. Frågan torde främst vara av politisk karaktär.

Detta tjänsteutlåtande har tagits fram i samråd med Tandvårdsenheten inom Beställare Vård. Därutöver har även Folk tandvården Stockholms län AB kontaktats i ärendet.

Folktandvårdens yttrande

1:a stycket i motionen (olika vårdgivare)

Tandvården är helt konkurrensutsatt inom Stockholms län. Patienterna har fritt val att välja Folktandvården eller annan vårdgivare. Det gäller såväl barntandvård som vuxentandvård. Folktandvården Stockholms län AB har idag en marknadsandel inom barntandvården på cirka 85 % och inom vuxentandvården på cirka 30%.

2:a stycket i motionen (landstingets ansvar)

Landstinget har enligt tandvårdslagen ett övergripande ansvar för att alla som bor i Stockholms län erbjuds god tandvård och att verka för en god tandhälsa för hela befolkningen. Enligt lagen ska landstinget planera tandvården med utgångspunkt i befolkningens behov av tandvård. Landstingets beställarfunktion har detta övergripande ansvar.

Landstinget ansvarar således inte enbart för barntandvården i länet utan också för specialisttandvård och sjukhustandvård som t ex ”led i sjukdomsbehandling och nödvändig tandvård” där Folktandvården är en stor leverantör av tandvård. Privattandläkarna remitterar dessutom ofta barn med särskilda behov till Folktandvårdens specialister.

All tandvård är kostnadsfri för barn och ungdomar till och med det år man fyller 19 år, oavsett vilken vårdgivare man anlitar.

3:e stycket i motionen (Folktandvården marknadsdominerande/monopol)

Patienterna har full valfrihet att välja vårdgivare. Beställaren skickar varje år ut information till dels alla målsmän till 3-åringar om valfriheten där man aktivt får välja vårdgivare dels varje år till alla barn och ungdomar i s.k. obligatoriska åldrar (jämna födelseår) om valfriheten. Barnen/vårnads-havaren kan alltså aktivt välja vårdgivare vartannat år.

4:e stycket i motionen (befolkningsregistret)

Folktandvården ”sitter” inte på befolkningsregistret. Folktandvården köper detta via folkbokföringen, vilket alla vårdgivare kan göra. Beställaren har också detta register, för att bli kunna skicka ut information om det fria valet.

Folktandvården har dessutom ett eget patientregister - kopplat till det journal- och bokningssystem som finns på alla kliniker – för att bli kunna skicka ut information till patienter vid förändringar i verksamheten, exempelvis vid samlokaliseringar.

5:e stycket i motionen (befolkningsansvar)

Det övergripande ansvaret för länets befolkning ligger hos Beställaren (se kommentarer i 2:a stycket). Folktandvården har i avtal med Beställaren att –

LS 0301-0117

i enlighet med områdesansvaret - erbjuda fullständig tandvård till samtliga barn och ungdomar som är folkbokförda i Stockholms län och som söker vård hos Folktandvården.

Folktandvården kan aldrig neka vård till någon patient, vilket skiljer oss från privat verksamhet.

För barn och ungdomar som valt annan vårdgivare men ändå önskar vård hos Folktandvården skall erbjudas vård där. Detta gäller såväl fullständig vård som akut vård.

I avtalet med Beställaren framgår vidare att barn och ungdomar som valt privattandvård, dvs fått tandvårdsbevis men inte utnyttjat dessa, ska vid nästkommande obligatoriska ålder aktivt erbjudas vård inom Folktandvården för att kunna bibehålla en god tandhälsa.

Folktandvårdens avtal med Beställaren bygger bl a på den etiska värdegrunden för hälso- och sjukvården i Stockholms län (2002).

6:e stycket i motionen (avknoppningar)

Inom tandvården råder etableringsfrihet, fri prissättning och valfrihet för patienterna vilket innebär att vem som helst kan etablera egen tandvårdsverksamhet. Detta är den stora skillnaden mellan tandvård och sjukvård.

Folktandvården drev under 2001/02 fråga om franchisingavtal med vissa Folktandvårdsmottagningar. Folktandvårdens interremmistiska styrelse – som då bestod av landstingsråden – beslöt att avknoppning kan vara lika med franchising. Styrelsen gav den 26 november 2001 VD i uppdrag att utreda ett franchisingkoncept som kan användas för mottagningar som önskar avknoppa. Folktandvårdsledningen anlät bl a Öhrlings PriceWaterhouse för synpunkter på franchising- och hyresavtal (kopplat till franchisingavtalet).

Franchisingavtal erbjöds därefter ett antal mottagningar och styrelsen för Folktandvården Stockholms län AB behandlade under våren 2002 frågan om franchisingavtal med ett antal mottagningar. Inget franchisingavtal träffades dock då mottagningarna inte var intresserade.

Sid 2 i motionen (att-satserna)

Ett program för avknoppningar finns redan i form av färdiga franchisingkoncept/-avtal som har erbjudits personalen vid vissa Folktandvårdsmottagningar. Se kommentarer under 6:e stycket.

Befolkningsregistret finns redan hos Beställaren. Vem som helst kan köpa detta.